

Державна (підсумкова) атестація за освітніми програмами основної загальної освіти

Державний екзамен з УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Варіант 4203

Інструкція до виконання роботи

Екзаменаційна робота складається з двох частин, що містять 11 завдань. На виконання екзаменаційної роботи з української мови відводиться 3 години (180 хвилин).

Частина 1 складається з 10 завдань (1-10). Завдання частини 1 вимагають проведення різних видів аналізу слова, речення, тексту.

Відповідями до завдань 1-10 є слово (кілька слів) або послідовність цифр. Відповідь запишіть у поле відповіді в тексті роботи, а потім перенесіть у бланк відповідей № 1.

КВМ

Бланк

Відповідь: ::

А	Б	В	Г	Д
5	2	6	1	3

 7 5 2 6 1 3

Відповідь: :: РАСКИДАТЬ И СПУГАТЬ. В Р А С К И Д А Т Ь И С П У Г А Т Ь

Відповідь: :: 1 2 4 14 1 2 4

Завдання частини 2 виконується на основі того ж тексту, який Ви читали, працюючи над завданнями частини 1. Приступаючи до частини 2 роботи, виберіть одне з трьох запропонованих завдань (11.1, 11.2 або 11.3) і дайте письмову розгорнуту аргументовану відповідь. Це завдання виконується на бланку відповідей № 2.

Усі бланки заповнюються яскравими чорними чорнилами. Допускається використання гелевої або капілярної ручки.

На екзамені дозволено користуватися орфографічним словником.

При виконанні завдань можна користуватися чернеткою. **Записи у чернетці, а також у тексті контрольних вимірювальних матеріалів не враховуються при оцінюванні роботи.**

Бали, отримані Вами за виконані завдання, сумуються.

Намагайтеся виконати якомога більше завдань і набрати найбільшу кількість балів.

Після завершення роботи перевірте, щоб відповідь до кожного завдання в бланках відповідей № 1 і № 2 була записана під правильним номером.

Бажаємо успіху!

Частина I

Відповідями до завдань 1-10 є слово (кілька слів) або послідовність цифр. Відповідь запишіть у поле відповіді у тексті роботи, а потім перенесіть у БЛАНК ВІДПОВІДЕЙ № 1 праворуч від номера завдання, починаючи з першої клітинки, без пробілів, ком та інших додаткових символів. Кожну букву або цифру пишуть в окремій клітинці відповідно до наведених у бланку зразків.

1**Синтаксичний аналіз.****Прочитайте текст.**

1) Одним з найпопулярніших видів печива є печиво зі шматочками шоколаду. 2) Печиво винайшла в 1930-х роках Рут Вейкфілд. 3) Жінка вирішила спекти масляне печиво, але натирати шоколад на терці полінувалася. 4) Вона просто розламала шоколадну плитку й перемішала шматочки з тістом. 5) Жінка сподівалася, що шоколад розтане. 6) Однак її підвело незнання законів фізики – солодкі ламанці не розтанули в тісті.

Укажіть варіанти відповідей, у яких правильно визначено **граматичну основу** в одному з речень чи в одній з частин складного речення тексту. Запишіть номери відповідей.

- 1) є печиво зі шматочками шоколаду (1 речення)
- 2) винайшла Рут Вейкфілд (2 речення)
- 3) жінка вирішила спекти, натирати полінувалася (3 речення)
- 4) вона просто розламала (4 речення)
- 5) її підвело (6 речення)

Відповідь: _____.

2**Пунктуаційний аналіз.**

Розставте розділові знаки. Укажіть цифри, на місці яких повинні стояти коми.

Земля (1) і вода (2) і повітря (3) все послухало.

Відповідь: _____.

3**Синтаксичний аналіз.**

Замініть словосполучення «**поле ромашок**», утворене способом керування, синонімічним словосполученням з підрядним зв'язком **узгодження**. Напишіть утворене словосполучення.

Відповідь: _____.

4

Орфографічний аналіз.

Укажіть варіанти відповідей, у яких подано правильне пояснення написання виділеного слова. Запишіть номери цих відповідей.

1) **КИШЕНЯ** – написання слів з ненаголошеними звуками *е, и, о* перевіряється наголосом.

2) **РИБАЛЧИН** – м'який знак не пишеться у буквосполученнях *-лиц-, -лч-*, що походять з *-лк-*.

3) **З'ЇСТИ** – апостроф пишеться перед *я, ю, є, ї* після префіксів, що закінчуються на приголосний.

4) **ТУРИСТСЬКИЙ** – спрощення не позначається на письмі у словах-винятках.

5) **ТОВАРИСЬКИЙ** – м'який знак пишеться після зубних приголосних.

Відповідь: _____.

5

Пунктуаційний аналіз.

Установіть відповідність між пунктуаційними правилами і реченнями, які можуть слугувати прикладами для наведених пунктуаційних правил. До кожної позиції першої колонки доберіть відповідну позицію з другої колонки.

ПУНКТУАЦІЙНІ ПРАВИЛА	РЕЧЕННЯ
А) Між частинами складнопідрядного речення ставиться кома.	1) Засієш вчасно – вродить рясно. 2) Ніхто не знав, коли випаде сніг. 3) І того, можливо, не знайду я слова, щоб наш прекрасний оспівати світ.
Б) На письмі вставні слова виділяються комами.	4) Навкруги чорне страшне море, безодня води і гніву.
В) Відокремлюється комами прикладка, якщо вона поширена і стоїть після означуваного іменника.	5) Земля не може жити без сонця, а людина без щастя.

Запишіть у таблицю вибрані цифри під відповідними буквами.

Відповідь:

А	Б	В

6

Орфографічний аналіз.

Прочитайте текст. Вставте пропущені букви. Вкажіть усі цифри, на місці яких пишеться буква **И**.

З..мля⁽¹⁾ стала тв..рдою⁽²⁾, як камінь. Калюжі позамерзали. Сон..чко⁽³⁾ світило, але вже не гріло. Пішов сніжок.

Таня вибігла на подвір'я. Сніжинки л..тіли⁽⁴⁾ до з..млі⁽⁵⁾, кружляли над д..ревами⁽⁶⁾. Таня розглядала сніжинки на долоньці. Коли вони л..тіли⁽⁷⁾, були, наче пух. Прид..вилася⁽⁸⁾ ближче — як зірочки.

Таня не встигла їх розд..витися⁽⁹⁾ — сніжинки розтанули від т..пла⁽¹⁰⁾.

Відповідь: _____.

7

Морфологічний аналіз.

Розкрийте дужки і запишіть слово «**кілограм**» у відповідній формі, дотримуючись норми сучасної української літературної мови.

Ми купили два з половиною (кілограм) цукру.

Відповідь: _____.

Прочитайте текст і виконайте завдання 8–11

Чи приносять лелеки щастя?

(1) Ми зупинилися на хуторі, де жили лелеки. (2) Крита очеретом хата стояла на лузі, оточена ромашками і фіолетовими султанами іван-чаю. (3) У траві виднілися нагріті сонцем червонуваті валуни. (4) З таких же каменів була побудована хата. (5) Міцні стіни. (6) На них подекуди виднілися подряпини від осколків. (7) На цьому шматку землі війна втратила багато свинцю і заліза. (8) У березі серед двору я намацав чотири рваних осколка. (9) Береза давно засохла, втратила верхівку і стояла біля будинку, ніби вибілена вітром кістка. (10) Господар не зрубав залишок мертвого дерева. (11) Прибив на верхівці дерев'яні поперечини з надією, що оселяться лелеки.

(12) Лелеки оселилися. (13) Дванадцять років тому побудували гніздо, і кожен рік, повертаючись з Африки, без помилки знаходять очеретяний дах серед розливів води і поранену суху березу. (14) Щороку маленькі пташенята в середині серпня стають у гнізді на повний зріст, махають крилами – пробують крила. (15) Потім вони вперше злітають на очеретяний дах, перший раз міряють по лузі воду. (16) А потім приходить день: з Балтійського моря, чіпляючись за високі сосни, повзуть хмари. (17) Лелеки починають кружляти над хутором, забираються вище, вище і відлітають зовсім. (18) Господар будинку набиває в трубку вологий тютюн і думає вголос: ще на один рік постарів...

(19) Ми попросили напитися. (20) Господар виніс горщик молока і дерев'яний посуд з теплою копченою рибою. (21) Сіли на великий камінь.

(22) – Лелеки приносять щастя?

(23) Старий не поспішаючи набив трубку, прислухався, як пташенята над гніздом тріщали червоними дзьобами.

(24) – Що щастя... (25) Син з війни не прийшов. (26) Бабка п'ятий рік лежить з ревматизмом. (27) Цього літа теличку громом вбило... (28) Я старий вірити казкам. (29) Лелеки ділять зі мною турботи. (30) Сяду ось так на камінь і дивлюся, як літають, клопочуться. (31) Дивлюсь, дивлюся – від серця і відляже. (32) Дванадцять років поруч живемо.

(33) Роки чотири тому весна раптом відступила. (34) Ударив мороз: дрібна вода і мокрі калюжі покрилися льодом. (35) Лелеки, які щойно прилетіли, ходили по льоду і поверталися до гнізда голодні. (36) День, другий – вже не було сили злітати. (37) Сидять з обвислими крилами і навіть дзьобами перестали тріщати. (38) Пішов старий Август до сусіднього колгоспу просити човен.

(39) – Куди в таку погоду? (40) Рибалки і ті тиждень вже сидять.

(41) Старий усе-таки вийшов в море і повернувся з дрібною рибкою. (42) Приладнавши до берези сходи, накидав в гніздо риби. (43) Потім ще раз виходив у море, а потім весна прийшла. (44) Відтануло болото, застрибали по калюжах жаби. (45) Лелеки поклали в гніздо два яйця...

(46) – Аугуст, Аугуст! – покликали з дому.

(47) Старий пішов. (48) Прогримів в сінях бляшаний кухоль.

(49) – Другий рік не піднімається. (50) Минулого літа попросила ліжко до віконця поставити. (51) Лужок з вікна видно, а якщо догори дивитися – лелек видно. (52) Душі в них не чує.

(53) По подвір'ю, підхопивши зубами драний черевик, носилося собача. (54) Теля все поривалося обірвати прив'язь і дотягнутися до білих ромашок біля канави. (55) Квочка спритно копала гній. (56) Один з її синів першим хапав з-під матері черв'яка і кидався бігти. (57) Все жовте сімейство починало слідом віднімати.

(58) – Трьох курчат поцупив шуліка, – сказав Август.

(59) Старому одному доводиться справлятися з господарством. (60) Зовсім небагато часу залишається, щоб набити трубку і посидіти на камені, подивитися, як кружляють лелеки, як маленькі пташенята пробують крила.

(61) – Аугуст, Аугуст... – покликали з дому.

(62) Ми попрощалися.

(63) ...Чи приносять лелеки щастя? (64) Всі щасливі скажуть вам, що, звичайно, приносять. (65) Але особливе слово з цього приводу скаже вам людина, яка нерухомо лежить біля віконця. (66) Для неї ці птахи все, що залишилося від життя. (67) Для неї ці птахи – і є саме щастя. (68) Це вам скаже будь-хто, для кого доля звужує просторий світ до розмірів віконця біля ліжка.

(За В. Песковим)

8

Аналіз змісту тексту.

Які з висловлювань відповідають змісту тексту? Вкажіть номери відповідей.

1) Лелеки безпомилково знаходили гніздо, яке побудували двадцять років тому.

2) Лелеки робили щасливою дружину Августа, оскільки для неї вони стали єдиною радістю.

3) Щасливі люди кажуть, що лелеки приносять щастя.

4) Старому допомагали справлятися з господарством.

5) Старий Август втратив на війні сина.

Відповідь: _____.

9

Аналіз засобів виразності.

Укажіть варіанти відповідей, у яких засобом виразності мовлення є уособлення.

1) А потім приходить день: з Балтійського моря, чіпляючись за високі сосни, повзуть хмари.

2) Крита очеретом хата стояла на лузі, оточена ромашками і фіолетовими султанами іван-чаю.

3) Роки чотири тому весна раптом відступила.

4) По подвір'ю, підхопивши зубами драний черевик, носилося собача.

5) Потім ще раз виходив у море, а потім весна схаменулася.

Відповідь: _____.

10

Лексичний аналіз.

Доберіть синонім до фразеологізму ДУШІ В НИХ НЕ ЧУЄ. Запишіть цей синонім у початковій формі.

Відповідь: _____.

Не забудьте перенести всі відповіді на завдання 1–10 у бланк відповідей №1 згідно з інструкцією щодо виконання роботи. Перевірте, щоб кожна відповідь була записана в рядку з номером відповідного завдання.

Частина II

Використовуючи прочитаний текст, виконайте на окремому аркуші ТІЛЬКИ ОДНЕ із завдань: 11.1, 11.2 або 11.3. Перед написанням твору запишіть номер обраного завдання: 8.1, 8.2 або 8.3.

11.1

Напишіть твір-роздум, розкриваючи зміст висловлювання В.В.Виноградова: **«Образ автора – це «вираження особи художника в його творінні».**

Аргументуючи свою відповідь, наведіть два приклади з прочитаного тексту. Наводячи приклади, вказуйте номери потрібних речень або застосовуйте цитування. Ви можете писати роботу в науковому або публіцистичному стилі, розкриваючи тему на лінгвістичному матеріалі.

Обсяг твору – не менше 120 слів.

Робота, написана без опори на прочитаний текст (не за поданим текстом), не оцінюється. Робота оцінюється 0 балів, якщо твір – це переказ вихідного тексту або повністю переписаний вихідний текст без жодних коментарів. Твір пишіть акуратно, розбірливим почерком.

11.2

Напишіть твір-роздум. Поясніть, як Ви розумієте фрагмент тексту: **«...Чи приносять лелеки щастя? Всі щасливі скажуть вам, що, звичайно, приносять. Але особливе слово з цього приводу скаже вам людина, яка нерухомо лежить біля віконця».**

Наводячи приклади, вказуйте номери потрібних речень або застосовуйте цитування.

Обсяг твору – не менше 120 слів.

Робота оцінюється 0 балів, якщо твір – це переказ вихідного тексту або повністю переписаний вихідний текст без жодних коментарів.

Твір пишіть акуратно, розбірливим почерком.

11.3

Як Ви розумієте значення слова **ЩАСТЯ?** Сформулюйте і прокоментуйте подане Вами визначення. Напишіть твір-роздум на тему **«Що таке щастя?»**, взявши за тезу подане Вами визначення.

Аргументуючи свою тезу, наведіть 2 приклади-аргументи, що підтверджують Ваші міркування: один приклад-аргумент наведіть з прочитаного тексту, а другий – з Вашого життєвого досвіду.

Обсяг твору – не менше 120 слів.

Робота оцінюється 0 балів, якщо твір – це переказ вихідного тексту або повністю переписаний вихідний текст без жодних коментарів.

Твір пишіть акуратно, розбірливим почерком.

Перевірте, щоб кожна відповідь була записана поруч з номером відповідного завдання.

